

Urednje **ANTON ŠTREKELJ.**

Izdaja kmetijska družba za Trst in okolico.

List izhaja okoli 15. vsakega meseca in stane za bolj premožne 1 K 50 vin., za bolj siromašne 1 K na leto. Naročnina in dopisi naj se pošiljajo na naslov: Slovenska kmetijska družba v Trstu, Via Geppa št. 14.

O trtnih oporah.

V krajih, kjer je malo lesa, kakor n. pr. na naših kvarner-skih otokih in v nekaterih delih Dalmacije, ne davajo trti posebne opore, marveč se večinoma zadovoljujejo z malim, navadno brinje-vim količcem, ki ga na vrhnem delu vilicam podobno vkoljejejo a v te vilice zabodejo konec rodne mladike (loze). Za letno mladje se tod ne zmenijo mnogo, ampak puščajo ga, da lazi po zemlji in skalovju kakor in kamor mu drago. Da si nam ne pravijo skušnje, kako bi vspevala trta, ki se goji na omenjeni način, v naših kra-jih, vendar dvomimo o uspehu. V naši zemlji nadlegoval bi nam najbrže plevel, katerega bi bilo med mladjem težko zatirati a še bolj bi škodovala peronospora, ki ima osobito blizu tal, kjer je zrak bolj vlažen, jako veliko moč. Vsekakor bi bile skušnje s to ceno vzgojo velikega pomena.

Dokler nam svet ne pokaže kaj boljšega, ostati moramo toraj pri naši stari navadi ter trto opirati.

Najbolj navadna opora v naših vinogradih je kolje (kolei, rake, prekle), ki ga pritrdimo poleg trte ter trto in njeno mladje nanj privežemo. Na Primorskem opiramo trto tu pa tam tudi z živim drevjem, kar se pa ne priporoča. Drevje, ki raste poleg trte,

ne krade ti samo živeža iz zemlje, marveč ono ji jemlje tudi svetlobo, gorkoto in zrak. Grozdje ostaja radi tega na takih trtah kislo in malovredno. Tudi trtne bolezni, zlasti peronospora škodujejo tu v veliki meri. Zato vidimo, da taki nasadi zadnji čas vedno manj rodé in vedno bolj pešajo. Preč toraj s tako oporo!

Med vsemi najboljša in primeroma najcenejša trtna opora je žica, s katero nadomeščamo zadnji čas del kolja. Žica ima to prednost, da traja največ časa, trsja ne osenči, ne daje različnim trtnim škodljivcem zavetišča in se zamore povolji nategniti.

Po različni trtni vzgoji, postaviti moramo tudi trtno oporo. Kako je treba opirati trto, ki jo gojimo na latnik, videli smo že v zadnjih številkah našega lista. Danes pogledjmo kako jo je opirati v nizkih vinogradih.

Visokost trtnega debla v naših vinogradih znaša navadno okoli 50 cm. Tako visoko deblo, posebno če je trta še mlada, ne bi se moglo vzdržati samo, zato mu je potrebna opora. Navadno rabimo krepk, 2 do 3 m visok kol, ki ga zabodemo ob deblo v zemljo. Nanj privežemo trtno deblo in letne mladike, ki so določene za rodni les prihodnjega leta, napenjalec pa privezati moramo na drug kol, ki ga zabodemo v red.

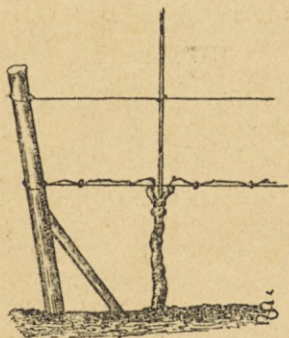
Ta naša vzgoja ima različne slabosti. Napenjalec ni mogoče ravno napeti, ker se količ vnagne ali pa rozga vtrže. Radi tega ne moremo vrediti rašče trtnega mladja tako, kakor bi hoteli. Mesto da dobimo krepko mladiko poleg debla, izraste nam skoraj na sredi napenjalec. Temu se moremo izogniti le na ta način, da privežemo konec rozge mnogo bolj nizko, nego trtno deblo, na kar je pri vežnji paziti. Najbolj nam pa škodujejo v takem trsju vetrovi. Ker mladja na napenjalec ne privežemo, odlomi ga lahko, osobito dokler je še mlado in ono, ki je močno obrodilo, vsak vetrič. V hudih vetrovih se tudi kolje rado zvrta in s koljem zlomi se prav dostikrat tudi trta.

Temu se deloma odpomore, če se privežejo v trtni visokosti povprek rante, na katere se pripnejo napenjalec. Ž njim si prihranimo količe za napenjalec a obenem tudi druge kole bolj pritrdimo. Še boljša nego rante je žica, ki je bolj po ceni, dlje traja in nam ne napravlja toliko opravila z vežnjo. Ako rabimo žico, so tudi zapičeni koli lahko bolj šibki, ne pa tako, če rabimo lesene prekle. Krepka žica, ki se močno nategne, pridržuje kolje celega reda, zato ga ne more niti hud veter zvrniti. Na to žico privezati je trtne rodne mladike tako, kakor kaže današnja podoba. Da se rozge ne lomijo, vezati je najboljše opoldan, ko so se dobro segrele. Pomladanski dnevi so za to delo boljši nego mrzli zimski.

Ako napnemo kakih 40 cm vrhu prve žice še drugo, dosežemo naš namen še boljše. Tudi ta žica varuje kolje in trsje vetrove sile, ina pa še drug, važen namen. Na njo privežemo vse letno mladje, ki zraste na napenjalec ter ga branimo na ta način poškodbe. S tem, da to mladje primerno razredimo, odkrijemo tudi grozdju solčno svetlobo in zrak, zato mu škodijo različne bolezni mnogo manj nego tam, kjer raste to mladje vse križem. Na solneu

in zraku dobimo poleg tega tudi boljše vino. Še celo proti toči, ubranimo deloma grozdje na ta način s tem, da se njena moč v gornjem listju nekoliko vblaži. Trtni kolei so tu lahko še tanši nego t.m, kjer rabimo samo eno žico. Trstike (kanele), kakoršne sadimo tu pa tam po Primorskem, navadno popolnoma zadostujejo tu. Vsakih 10 do 15 m postaviti pa je krepek lesen steber, da žico bolj trdno drži.

Ako rabimo tri žice, odstranimo lahko popolnoma kolce. Tre-tjo žico nategniti je 60 em nad drugo. Naajo privezati je oni dve mladiki, ki sta namenjeni za napenjalec v prihodnjem letu. Tudi tu je postaviti vsaj vsakih 10 m močen steber, ob katerem se žica opre. Seveda bo stala mnogo bolj trdno žica in trta, če rabimo tudi tu kolce, ki so pa lahko še bolj tanki nego v prvih vinogradih.

Konec reda privezati je treba žico ob trdno stoječi steber. Ta steber zabiti je nekoliko poševno v zemljo a podpreti ga je še z drugim manjšim, ki se zagozdi v prvega ter dobro pribije. Spodnji del te podpore naj se nasloni na kamenito ploščo, da ne sili bolj v zemljo. Mesto te podpore priveže se lahko končni steber na gornjem delu z dvojno ali trojno ovito žico, kateri se priveže od spodaj debel kamen. Ta kamen se zakopa nato pred končnim stebrom v zemljo ter dobro zabije. Ovito žico je treba nato dobro nategniti.

Da žico v redovih močno nategnemo, rabiti je najboljšie nategačo. Za 5 K dobi se jako dobra taká priprava v prodajalnicah za kovine.

Najboljša žica v ta namen je ona štev. 23 do 28. 1 kg žice štev. 25. je dolg okoli 28 m in stane prilično 44 h.

A. Št.

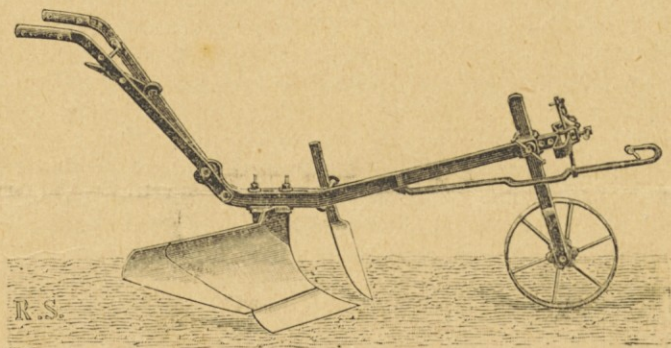
Vinogradniški plug.

Kmetovaleem, osobito vinogradnikom, nam pržadeva včasih največ skrbij in težave, potreba težakov ali delaveev. Mnogokrat ne moremo najti težaka po nobeni ceni in naj ga plačamo tudi kakor gospoda. Dandanes ga moramo tudi sploh vse drugače plačati. Poleg svetlih kronic zahteva tudi dobro hrano. S tem pa ne mislimo, da trpin ne zasluži, ne, mi želimo tudi njemu boljših časov, toda skrbeti bi se moralo tudi za nas kmetovalce, da svoje pridelke lažej in boljše prodamo. Če mora dati naš posestnik težakom več nego sam dobi za svoj pridelek, potem mora gotovo priti

kmalu h koncu in kraju. Zato pa vidimo sedaj pri nas, kdo propada. Če je posestvo majhno in družina krepka, se še životari, toda gorje posestniku, ki mora najemati težake.

Vinogradniki se moramo v tem pogledu najbolj pritoževati. V vinogradu opraviti moramo skoraj vsa dela s človeško roko in naj včasih samo nekoliko dni zamudimo, pa z Bogom naš up in trud! Osebita meseca maja in junija, ko imamo povsodi toliko opravila, da ne znamo, kje bi se ga lotili, pridemo v velike stiske. Ali naj najprej vinograd prekopamo, ali ga prej posekamo, ali privežemo mladje, ali naj cepimo ameriške trte? Vse je silno! Ta pa oni mora tudi krompir osuti in koruzo opleti a težakov nima. Kaj naj začne?

Že lansko leto pisali smo v našem listu, kako si lahko nadomestimo v vinogradu človeško silo. Ker nam prizadevlje kopanje in pletev po vinogradu največ dela in stroškov, pokazali smo v podobi plug s katerim se lahko brez škode orje med trtama tako globoko, kakor navadno kopamo. Razun tega pokazali smo tudi orodje, ki

se pritrdi na gornji plug mesto lemeža in služi za pletev po vinogradu. S temi pripravami zamoremo narediti v enem dnevu več nego z 10 ali 15 težaki a delo opravimo lahko, kedar kočemo in nismo navezani na tujo milost.

Oranju po vinogradu bo gotovo prigovarjalo mnogo čitateljev, ki niso še videli tega dela. Vendar nimajo pravo. Delo je ravno tako dobro kakor ročno in povrhu še jako ceno. Za vzgled naj postavimo tu samo posestvo g. Ritter-Zahonyja v Monasteru, o katerem smo pisali lansko leto. Tu imajo okoli 40 ha vinograda a vse obdelujejo z živalsko silo. V vinogradih ne najdeš niti najmanjšega plevelčka in trte so tako obložene, kakor se jih le malo kje vidi. In vendar niso trtne vrste v nekaterih vinogradih bolj široke nego 1.20 m. Tudi državne trtnice obdelujejo se s plugom in z delom smo popolnoma zadovoljni.

Tvrdka Sack, ki napravlja take pluge, vstrojila je letos v ta namen nov plug, ki ga vidiš v podobi. Deska se pri tem plugu lahko zdaljša ali skrajša, kakor je zemlja. V lahki zemlji zadostuje kratka deska, za težko ali ilovnato zemljo pa jo lahko s posebnim

pridevkom zdaljšamo. Ker bi se v vinogradu dvojna kolesca zadelovala, ima ta plug samo eno. Da se pa lahko oranje po volji bolj plitvo ali bolj globoko, bolj na levo ali bolj na desno vredi, pritrdjeno je na sprednjem delu gredlja z vijaki posebna priprava, ki to omogoči. Žival hodi vedno po sredini trtne vrste, da pa plug orje tudi blizu trte, treba ga je regulirati na ti pripravi. Plug orje do 18 cm globoko, torej popolnoma zadosti, kajti tudi z motiko (šapo) ne kopamo navadno bolj globoko.

Plug je ves iz železa, a lemež iz trdega jekla. Pred lemežem je oistro železno črtalo, ki zemljo reže. Odrezana zemlja preobrne se ob gladki, pravilno zaviti deski prav lahko in popolnoma. Ta plug potrebuje za isto delo, kakor ga napravi naš starinasti leseni plug, komaj polovico moči. To prihaja od tod, da je deska na našem plugu jako raskava a zato se je sprime mnogo zemlje, radi česar se ne more zemlja tako lahko pomikati ob nji vstran. Tudi je deska na našem plugu ravna, zato zemljo samo odmika a jo le malo prevrača. Da ovirajo delo z našim domačim plugom tudi različne špranje, o tem lahko vidi vsakdo. Preč toraj s staro nerode, ki nam požira toliko moči in nadomestimo jo z dobrim oralom.

Da orjejo z gornjim plugom lahko veliki in majhni, zato se dasta ročaja lahko zvišati ali pa znižati, kakor in kolikor komu drago. Da se ročaja preveč ne zadevata ob trsje sta nekoliko vpognjena na desno.

Lemež z desko vred se da prav lahko sneti iz gredlja, kajti pritrdjen je nanj samo z dvema vijakoma. Namesto lemeža pritrdimo na plug lahko posebno pripravo za pletev, kakoršno smo pokazali lansko leto v 1. števil. našega lista. Ž njo rahljamo zemljo in režemo plevel lahko naenkrat do 120 cm na široko. Če postavimo zunanji črtali bolj proti sredi, plejemo pa manjšo širino.

Našim posestnikom, ki imajo poleg vinograda tudi polje in pridelujejo okopavine, priporočamo da si naroče s plugom tudi osipalnik, ki se lahko pritrdi na plug na mesto lemeževo. S tem orodjem osipati se da prav lepo krompir in turšica. Ker so za časa tega dela težaki najbolj dragi, izognimo se ž njim mnogim stroškom in sitnostim. Ta osipalnik da se rabiti pa tudi v vinogradu in sicer je najbo jše, če napravimo prvo brazdo v sredini trtne vrste z osipalnikom. Osipalnik ki ima poleg dveh železnih trdno stoječih desk še dve, ki se po volji pregibati, da zamorimo osibati bolj široko ali bolj ozko stane 21 K.

Pri prvem spomladanskem oranju, ko hočemo spraviti zemljo bolj v sredino pričeti je oranje na sredi vrste. V vsaki vrsti treba je napraviti 4—6 brazd, kar se ravna po širokosti. Zemljo ki se nahaja med posameznimi trtami in je ni moči doseči s plugom, treba je obdelovati seveda z ročnim orodjem. Nasprotno kakor pri spomladanskem se dela pri jesenskem oranju. Tu je najprej zrahljati zemljo med trtami a potem se začne oranje poleg plitnega reda a konča na sredi vrste.

Pred gornji plug zadostuje v bolj lahki zemlji jedna žival. Če bi bilo pa delo pretežko, pripreči je še drugo in sicer ne zraven

prve marveč pred njo. Ker se navadna vaga zadeva ob trte, je boljše napraviti vago iz dveh drevesnih rogljov (vilic). Da ne vleče visoka žival pluga iz zemlje pripreči jo je bolj na dolgo.

Plug, ki ga kaže današnja podoba stane s vsem 62 K. Kdor bi hotel imeti plug, ki orje samo 6 paleev globoko, dobi ga za 3 K ceneje. Vožnja po železnici stane prilično 3 do 4 K. Kdor se ga misli naročiti, piše naj na našo kmetijsko družbo in priskrbi mu ga takoj. Želeti bi bilo, da si priskrbijo takov plug vsaj boljši posestniki in gotovo jih bodo posnemali potem vsi sosodje, ki imajo vprežno živino.

Kdor hoče rabiti plug tudi na polju, je boljše, da kupi, universalni plug, kateri se dá rabiti z enim in z dvema kolescema. Ta plug ima nekoliko daljši gredelj, zato se ž njim lažej regulira globokost oranja.

A. Št.

Vzgoja pritlikovcev.

Ne morem si misliti zadovoljnega stanovanja, ki nima blizu vrta. Vrt je družini najbolj priljubljen kraj, kamor zahaja staro in mlado z največim veseljem. Otrokom je vrt najljubše zabavišče a starim najboljše zavetišče, kjer se razvedrujejo in pozabljajo vsakdanje skrbi. Celo meščan, ki stanuje med suhim zidovjem in silno pogreša prostora, skuša si napraviti mali vrtič, ker drugače ne more, na oknu, kamor postavi lonce s cvetlicami. Pa ne samo v razvedrilo služi naj vrt, marveč on naj združuje tudi koristno. V njem bodi vedno dovolj sočne zelenjave in kuhinske dišave. Dobro in lepo združimo pa osobito z nizkim, lepo in v različnih oblikah vzraslim sadnim drevjem, ki mu pravimo tudi pritlikovci.

Ker se zelenjava in cvetlice v senci slabo razvijajo, za to ne smemo saditi v njih lehe košatega visokega drevja, niti ne senčnih trtnih latnikov. Take lehe pa lahko izkoristimo s pritlikovci. Osobito ob lehinih straneh in ob postranskih poteh v vrtu so pritlikovci na svojem mestu.

Pritlično drevlje potrebuje sicer mnogo več oskrbe nego visoko, toda zato nam daje tudi več dohodke. Ono bolj močno rodi in njegovo sadje je bolj krasno in okusno. Zato se pa tudi tako sadje bolj drago prodaja. Na takem drevju se sadje tudi prej zreja, kar je za naše kraje velike važnosti. Pritlično drevje tudi brzo, nekatero že v tretjem ali četrtem letu, rodi. Ž njim pridemo torej najprej do sadu.

Da-si se vzgoji lahko vsakovrstno sadno drevje v pritlikovce, vendar so najbolj pripravne v ta namen jabolke, hruške in breskve. Ker se mora pa vsako vrsto sadja za pritlikovce drugače vzgojiti, zato je dobro, da jih posamezne nekoliko ogledamo.

1. *Jabolke*. Ako bi sadili na vrt taka jabolčna drevesa, ki so cepljena na divjaku, bi ta drevesa preveč rastla in rodila še-le, kadar bi že precej odrastla. Za naše namene niso torej taka drevesa. Za podlago jabolčnim pritlikovcem treba je rabiti ivanček, tudi paradižnik imenovano jablano; po nekod ji pravijo tudi »ječmenica«. Dobi se jo več ali manj skoro v vsaki naši vasi. Raste v grmu in pomnožuje se najboljša z odganki, katerih raste vse polno krog debla iz zemlje. Tudi ako pripognemo vrhe k zemlji in jih nekoliko zagrebemo, dobimo lepe mladike. Še celo kolči se primejo, a saditi jih je treba v jeseni.

Šte pa dve ivančkovi vrsti: jako šibko rastoči z imenom »paradižnik«, kakoršnega je pri nas povsod dobiti in nekoliko močnejše rastoči »doucin«.

Te divjake nasadimo na primeren prostor, katere precepimo v drugem letu s poljubno vrsto žlahtnih jablan, ter jih v tretjem letu presadimo v vrtu na določeno mesto.

2. *Hruške*. Te cepimo za pritlikovce na kutne. Kakor ivanček, pomnožujejo se tudi kutne najlažje s koreninskimi odganki, pa tudi s položnicami in kolčmi. Tudi kutine kolči treba saditi v jeseni, sicer se malokoja prime. Kutine sadi se, kakor ivančke najprej na poseben prostor — v drevesnico, v svrhu cepljenja, od koder jih kasneje presadimo na določeno stalno mesto.

3. *Nešplje*. Tudi nešpljam je izvrstna podlaga kutna. Škoda, da to drevesce naši gospodarji premalo cenijo. Nešpelj je več vrst. Nešplje so sveže in posužene jako zdravo sadje in v nekaterih boleznih služijo celo kot zdravilo. — Izgoji se jih kakor pritlične hruške.

4. *Breskve* so že po svoji naravi majhno drevo. Izgajamo jih iz koščice tako-le: Na 30 cm globoko prekopani in se starim gnojem pognojeni lehi naredimo v jeseni 5 cm globoke jarke kakih 70 cm vsaksebi. Najpripravneje naredimo jarke s kosom deske, ki jo potisnemo na lehi v zemljo. V te jarke položimo koščice in jih zasujemo. Ako zasujemo jarke s znosom (cestnim blatom), toliko bolje. Da koščice rajši izkalé, priporočati je zemljo vrhu njih nekoliko poteptati. Treba je pa koščice zgodaj v jeseni saditi, ker v spomladi sajene, kalile bi eno leto kasneje. Nekateri hranijo čez zimo koščice v zabojčkih v pesku, in ko te v spomladi izkalé, sadé jih varno v jarke kakor sem prej povedal. Na ta način obvarujemo seme poljskih miši, ki ga po zimi prav rade zalezujejo.

V istem letu, ko breskve izkalé, pocepijo se meseca avgusta ali septembra na speče oko. Drugo pomlad odrežemo kakih 5 cm nad cepljenim očescem divjak in očistimo vse ostale poganjke pod žlahtnim očescem. Vsled tega požene to jako bujno in v jeseni imamo že pripravno breskvino drevesce za presad. Ako bi breskve bolj gosto sejali, ne bilo bi mogoče cepiti jih, pa tudi v rašči bi zaostale.

5. *Marelce*. Te cepimo na češplje in slive. Za pritlikovce pa je najboljša podlaga marelica sama, katero vzgajamo iz semena. Za

setev češpelj, sliv in marelic pripravi se v jeseni leha, kakor za setev breskev, le seje se gosteje, namreč jarek od jarka le 15—20 cm, to pa zato, ker treba po prvem letu drevesca presaditi. Jednoletna taka drevesca presadimo v drevesnico tako, da je vrsta od vrste 70 cm oddaljena, drevesce od drevesca v vrsti pa kakih 30 cm. Tu pustimo divjake jedno leto rasti, a naslednje jih cepimo. Tudi marelica se kakor breskva najraje prime na oko.

6. *Češplje in slive*. Kar je bilo rečeno o izgoji marelic, velja tudi za češplje in slive. Razložek je le v cepljenju, ker se primejo češplje in slive prav rade tudi s cepljenjem v les. Dobro je pa tudi ono na oko.

Za pritlične slive in češplje je najboljša podlaga sliva po imenu mirabolana, katero vzgajamo vspešno edino le iz koščic.

7. *Črešnje in višnje*. Za pritlična drevesa je tem najboljša podlaga rešeljika. Rešeljike vzgajamo iz semena, kakor slive in marelice. Črešnje cepimo najvspešneje v les.

8. *Grmičje*. Tu sem prištevamo ivanovo in bodeče grozdjiče, malinje in lešnike. Ivanovo in bodeče grozdjiče pomnožujemo s potaknjenci, koreninskimi odganki in položnicami. Malinje pa le s koreninskimi odganki. Pitane lešnike vzgajamo najboljše s koreninshimi odganki. Vsejani lešniki se radi prevržejo. Čeprav je lešnik podoben bolj gozdnemu drevesu nego sadnemu, vendar mu skrben vrtnar, posebno v večem vrtu, najde primeren kotiček.

Ivanovo in bodeče grozdjiče daje mnogo lepše sadje, ako ga cepimo na zlato grozdjiče (*ribes aureum*). Ako cepimo 100 cm — 150 cm od tal, dobimo divja drevesca, katera poleg koristi razveseljujejo vrtnarja s svojo lepoto.

Pri nas se nahaja le navadno drobno rudeče ivanovo grozdjiče in zeleno bodeče grozdjiče. Je pa obojno še mnogih drugih vrst s zelenim, rudečim in črnim sadom.

V grmih grozdjiča, kakor tudi malinja, treba vsako leto odrezati vse ostarele vrhe. Pri malinju celo puščamo navadno le najkrepkeje enoletne mladike.

9. *Smokve (fige)*. Smokva ni sicer radi prevelike sence, ki jo napravlja, primerna za vrt, prištevati pa jo je v naših južnih krajih k najžlahtnejšemu sadju.

Pomnožuje se najboljše s koreninskimi odganki, prime se rada, pa tudi kolč, ako ji ostržemo gornjo sivo kožo, kolikor jo pride v zemljo. Naopak saditi kolči, kakor sem po nekodi videl, je protinaravna malovredna igrača.

10. *Trta*. Koliko golih sten nahajamo po vrtih, katere bi lahko preoblekli s trtoim špalirjem. Tudi ob mejnikih vrtov delala bi trta izgojena na špalir veliko lepšo in koristnejšo ograjo, nego trajev plot. Vendar latniki niso, izvzemši preko poti ali preko kake trese, za zelenjadni vrt, ker bi se svojo senco škodovali zelenjavi, katera je v vrtu poglavitni pridelek.

Najboljše vspevajo sadna drevesa, naj bodo pritlikovec, ali pa visokodebelnata, ako presajamo na stalno mesto enoletne cepljenke. Čim starejša so, toliko slabši vspeh.

Z ozirom na poznejšo vzgojo v obliko, katero mislimo dati pritličnemu sadnemu drevju, upoštevati je pri sajenju oddaljenost jednega drevesca do drugega.

Izmed raznih lepih oblik, katere dajejo pritlikovcem, ste najlepši in najkoristnejši za vrt kordon in piramida.

Kordon se prilaga le jablanam in hruškam. Druge sadne vrste ženo preveč v les in donašajo premalo sadja.

Kordon je posebno pripraven za obrobek vrtnih delov ob poteh. Kordon je enoramni ali dvoramni.

Drevesca, ki so namenjena za kordon, sade se 3 do 5 m narazen.

Za vzgojo te oblike nasadimo jednoletne cepljenke in jih prikrašamo 40 cm nad zemljo. V isti visokosti in v vrsti, kakor so drevesca sajena, napnemo žico, kakoršujo rabijo v vinogradih. Poleti preščipniti je na 2 peresci vse mladike na debelcu izvzemši vrhnjih dveh. Te dve se pa meseca julija pripogne in rahlo priveže na žico, jedno na levo, drugo na desno. Tako nastaneta dve ramenji. Ako bi kaka izmed teh dveh mladik zaostajala v rašči t. j. ako ne stojiti obe v ravnotežji, priveže se poleti mladi del šibkejše mladike nekoliko po konci in kmalu doseže svojo ob žico privezano družico. Še le v pomladi vpogibati olesenele mladike ni dobro, ker se rade zlomijo.

V jeseni ali pa v prihodnji pomladi obrežejo se po debelcu vsi prej preščipani izrastki.

V drugem poletju treba meseca junija prvokrat in koncem avgusta drugikrat na 2 do 4 oči preščipniti vse mladike na ramenih, izvzemši končno, ki je namenjena za daljno raščo kordona. Preščipovanje v avgustu je zelo važno zato, da se nareda iz navadnih popkov cvetni popki.

Vzgoja enoramnega kordona je laglja, ker ima le eno ramo in ni treba paziti na ravnotežje.

V tretjem letu rode taka drevesca že sadje, ki poleg lepote obilo plačajo vrtnarjev trud.

Pod kordone sadimo lahko tudi jagode.

Vogli posamičnih vrtnih delov, pa tudi ob glavni poti, ki je navadno precej široka, prilegajo se za piramide. Piramida imenuje se tako vzgojeno drevo, katero ima vrhe po deblu skoro od tal pa do vrha. Spodnji so najdaljši, a proti vrhu pa vedno krajši.

Pri piramidi ne obrezujemo debela, ampak pustimo vse vrhe rasti. Obreže se le pregoste in nepotrebne. Glavna režnja pri piramidi, s katero dajemo drevesu lepo obliko in povspesujemo rodovitnost je prikrajševanje mladik koncem avgusta ali v septembru.

Predno sadimo sadne pritlikovce na vrt, treba je zaznamovati mesta. Z ozirom na vzgojo določimo večjo ali manjšo oddaljenost jednega drevesca do drugega. Ako bi nameravali vzgojiti same piramide, zadostna bi bila oddaljenost $2\frac{1}{2}$ do 3 m. Za jabolčne vodoravne kordone, naj bodo ti že eno- ali dvoramni, zadostuje 3 m,

ako so jablane cepljene na paradižnik. Za hruškove kordone, treba pa vsaj 4 do 5 m oddaljenosti, kajti te rasto krepkeje.

Jame treba izkopati obširne. Ako jim pri sajenji pognojimo je prav dobro, a gnojiti treba le se starim zrelim gnojem ali z mešanico (kompostom). Svež gnoj iz hleva je sadnemu drevju škodljiv.

Josip Štrekelj.

Gospodarske drobtinice.

Opomin. O škodi, ki jo napravljajo mlademu tršjur različne rastline, kakor krompir, turščica, pesa, zelje, buče itd., kar se pri nas navadno zasaja v vinograd, smo že večkrat pisali. Opominjamo zato tudi letos naše čitatelje, naj ne sadé h ameriksanski trti, bodi ta že cepljena ali ne, nobenih rastlin. Najbolj škodijo trti te rastline prvo leto. Kdor nas uboga, gotovo se ne bo kesal.

Sajenje cepljenk. Ko smo zaznamovali z malimi količi vsaki trti mesto, kamor se ima zasaditi, izkopati je poleg teh količev in sicer vedno na isti strani prilično 40 cm globoke jame. V te jame položijo se posamezne tite tako globoko, da pride spojno mesto na trti nekoliko nad zemeljsko površino. V nasprotnem slučaju bi pognala tudi plemenita trta korenine, kar bi pa ne bilo dobro. Trtne korenike je razgrniti na vse strani po jami a ne sme se jih križati ali ovijati. Če bi bila morebiti katera predolga in se ne bi mogla v jami raztegniti, jo je z nožem ali s škarjami prikrajšati. H koreninam je prisuti najprej nekoliko rahle zemlje a pri tem je trto z levico nekoliko potresti, da pride zemlja tudi pod korenine in ne nastanejo ob trti votline. Ko je trta do polovice zasuta, je zemljo z nogo nekoliko potlačiti in če imamo v vinogradu vodo na razpolago, je dobro trto tudi zaliti. Ako hočemo gnojiti, ne smemo staviti gnoja na korenike, marveč okoli 15 cm nad nje in preč od debla. Nato je jamo zapolniti a nad cepičem je napraviti iz rahle zemlje ali iz peska griček, katerega pa je razgrniti, ko je pognala trta za pedenj dolg mladeč.

Sajenje trtnih divjakov. Kakor cepljenke sadijo se tudi okorenjeni divjaki. Reznicam je dovolj, če jih vtaknemo v luknjo, ki smo jo napravili s kolom, to luknjo z drobno zemljo zagrnemo in trto zalijemo. Trte, ki mislimo cepiti na mestu v zeleno, moramo saditi kakih 10 cm pod površino zemlje a nad nje napraviti je klobuku podobno jamico ali pa preko celega reda jarek (brazdo).

Zgornje trtno oko mora se zagrniti samo 2 cm na visoko, ker bi se drugače lahko zadušilo. Jamico je treba pustiti odprto. Naslednje leto prikrajša se divjak na dve očesi ter vzrastli mladiki se blizu tal v zeleno cepiti. Na ta način dobimo prav ravno, lepo vzrastlo in trpežno trto. Cepljeno mesto nahaja se blizu tal a ker je trtni čok skrit v zemlji, ne nadlegujejo nas divji poganki, ki jih pogajaja ta, ako se nahaja vrhu zemlje. Pomniti je, da se mora rabiti pri takem sajenju, bolj kratke trte nego navadno.

Vzgoja cepljenk iz potaknjencev. Na noben način si ne pridelamo tako lahko, tako po ceni in tako lepih cepljenih trtij, kakor s potaknjenci. V ta namen se odbere košček dobre zemlje, kjer ni ne drevja, ne drugih rastlin, se ga dobro pognoji ter na $\frac{1}{2}$ m globoko prekopa. Sèm se zasadi v daljavi 10—15 cm potaknjence (reznice z 2 očesi) v vrste, ki se nahajajo po 45 cm razsebe. Vsako drugo vrsto pomakniti je mesto za 45, za 80 cm naprej, da se v tem bolj širokem prostoru lahko cepi in druga dela opravlja. Potaknjence pogrniti je popolnoma s zemljo. V letu je trte večkrat opleti a naslednjo zimo prikrajšati na eno oko. Mladika, ki jo to požene, cepi se okoli 25 cm nad zemljo v zeleno, a v jeseni imamo cepljenko s krasnimi koreninami, lepo zarastlo in v pravi dolgosti ter jo lahko presadimo v vinograd. Kdor se hoče bolj natanko poučiti o tem načinu vzgoje cepljenk, ki ga za naše kraje najbolj priporočam, naj čita 3. števil. našega lanskega lista.

Predno sadimo reznice, deti jih je nekoliko dni v vodo, da tu nekoliko oživé. Tekoča voda, ki je vedno sveža, je boljša od stoječe. Trtij pa se ne sme popolnoma potopiti, marveč zadostuje, če jih vtaknemo na spodnjem delu 10 cm globoko v vodo. Da jih tekoča voda ne odnese, privezati jih je z vrvjo ali pa pritrditi s kolom, ki se zabode skozi trtni snop v dno potoka. Navadno zadostuje, če stoje trte 4 do 8 dni v vodi. Ko smo jih vzeli iz nje, jih je takoj posaditi, da se med tem časom ne osuše. Na ta način primijo se tudi take trte, ki so se prej že nekoliko osušile. Naravnost v vinograd saditi je samo take reznice, na katerih so se oči napela in te se skoraj gotovo primijo.

V katero daljavo sadimo trte? O tem smo sicer že pisali, ker se pa ravno sedaj opravlja to delo, ne bo odveč če ponovimo. V bregovih je saditi vrsto od vrste v rodovitni zemlji vsaj 140 cm razsebe, v manj rodovitni pa vsaj 130 cm. V ravnini naj znaša ta daljava vsaj 150 cm. Kjer mislimo obdelovati vinograd s plugom, se bolj priporoča daljava 160 cm. Trto od trte je saditi okoli 120 cm.

Ali je staviti trtam že prvo leto kolje? Divjakom ni potrebno, razun onih količev, s katerimi smo zaznamovali mesto, kedar smo trte sadili, posebnega kolja. Neobhodno potrebno pa je kolje že v prvem letu cepljenim trtam. S tem da jim privežemo mladje na kol, se trta boljše razvija in taka trta prinese navadno naslednje leto grozdje, katero kolje odškoduje. Ako bi pustili cepljeno mladje po tleh, bi ga lahko poškodovala peronospora.

Kako globoko je sejati? Seme potrebuje pri kalenju jako mnogo zraka, zato se ga ne sme zasuti s zemljo. Tudi bi mladi kal v takem slučaju moral preveč rasti, predno bi prišel na površino in ozelenel. Ako bi porabil prej, nego pride na svetlo, rezervne snovi, ki se nahajajo v semenu, ne mogel bi več rasti in zamoril bi se. Le zelena rastlinica zamore si nabirati sama redilnih snovi. Da dobiva torej seme dovolj zraka a ne trpi tako lahko suše in da mladi kal kmalu ozeleni, zagrniti je treba seme prilično trikrat tako globoko pod zemljo, kakor je seme debelo.

Kako se presaja zeljnate rastline? Zelje in podobne rastline sejati je na gredice. Od tod jih je izpuliti, ko jih potrebujemo in zasaditi na stalno mesto. Kedar jih pulimo, dobro je, če ostane na njih mnogo zemlje. V nasprotnem slučaju jim jako koristi, ako jih vtaknemo do listja v blato iz kravjeka in vode. S klinom naredi se nato luknja, v katero se vtakne rastlinica nekoliko, toda malo bolj globoko nego je bila prej v zemlji a od strani zabode se klin proti spodnjemu delu prve luknje ter pritisne k rastlini. S tem se luknja zagrne in rastlinica stoji trdno. Ako ni zemlja mokra, treba je zeljnate rastline vsaj enkrat po presajenju zaliti.

Obiranje prvih mladik na ameriskani trti, ki jo hočemo cepiti me-ea maja v zeleno, je neobhodno potrebno. Na trti je pustiti dve, kvečemu tri krepke mladike a vse ostale je odtrgati. Le na ta način dobimo za cepljenje sposobno trto.

Kedaj je treba zalivati? Dokler so noči mrzle, torej v spomladi in jeseni zalivati je zjutraj. Ko so pa noči bolj tople (poleti) je najboljši čas za zalivanje vrtnine zvečer po solnčnem zahodu. Ako se zaleva rastline, dokler jih še solnce obseva, jih to lahko požge. Tudi rastline rade ob lijo če se gorkota in mrzlota prehitro spreminjati. Najbolj nevarno je zalevati rastline o poldanski vročini.

Listna uš daje vrtnarjem včasih hude skrbi. Najrajši napada ta golazen vrtnice, breskve, češnjje, jabolke itd. Mravlje, ki hodijo lizat njene sladke odpadke, izdajo brž listno uš. Najboljši pomoček proti listni uši je voda, na kateri se je kuhal tobak. Z njo je dobro poskropiti napadeno rastlino in uš pogine. Naša družba je pripravljena priskrbeti cene tobačne odpadke, ako se več njih na njo naroči.

Umetno kalenje cepljenk, o katerem smo pisali v 2 št. l. l. se je tam, kjer se je natanko pazilo na to, kar smo pisali, če tudi je bilo lani zato neugodno vreme prilično jako dobro sponeslo. Nekateri posestniki, ki so cepili po omenjenem načinu reznice in jih stavili v zaboje med pesek ali med mah, dobili so tudi 80% dobrih cepljenk. Kod najboljše sredstvo ki se stavi med trte pokazal se je za priproste kmetovalce pesek. V njem trta ne plesni, pa tudi se ne tako lahko vžge. Ako rabimo mah dobro ga je prej oprati v $\frac{1}{2}\%$ raztopini modre galice in primešati mu nekoliko ogljenega in nekoliko žveplenega prahu. Okoli zaboja je deti prilično možino gnoja, paziti pa je vendarle vedno, da se trte ne skuhajo. V zaboju mora biti 25-30° R. vročine. Zalivati je z mlačno (morno) vodo in sicer najboljše

s pomočjo lija, da ne pride na cepljeni del trte, kar bi prouzročilo lahko gnitev in plesnobo. Ko pričenja trta poganjati, je vročino vedno bolj zmanjšati in po 3 do 5 dneh se trte, ki so pognale že za 1 cm dolgo popje, zasadi v trtnico. Ako pustimo cepljenke še dalje v zaboju, deti jih je na svetlo, če mogoče na sonce, da ozelenè. Zato je najboljšè če denemo take zaboje v cvetličnjake pod steklo, ali pa v hlevu blizu okna. Ko so trte ozelenele, deti je zaboj nekoliko dni na prosto, da se trte privadijo mrzloti in šele potem jih je varno presaditi v trtnico. Pri tem je paziti, da se mlade koreninice, ki so se napravile na podlagi, preveč ne odlomijo. Najboljšè je presajati take trte, ko je vreme oblačno, da sonce nežnih koreninic in nežnega mladja ne požgè. Če se cepljenke po zasajanju nekoliko osenčijo z briajevim vejevjem je jako dobro. Zemlja, v katero sadimo cepljenke, naj bo rahla če mogoče peščena, da ne napravlja ob trti votlin.

Grozdne razstave okinčamo najlepše s svežimi in z grozdljem obloženimi trtami. V ta namen izbrati je že selaj krepko trto ter jo primerno narezati. Nato jo vtaknemo v cvetlični lonec, kateremu naredimo na dnu tako veliko luknjo, da ne napravlja vtikanje posebne težave. Lonec se porine trti do spodnjih korenin in sicer tako globoko, da ga s zemljo lahko zakrijemo. Okoli trtnega debla izkopati je v ta namen primerno jama. Lonec nato napolnimo s prstjo ali s kompostom in zemljo poravnamo. Do jeseni napravijo se tudi v loncu lepe korenine, ki ohranijo trto prav lahko mnogo časa svežo, ko odrežemo iz lonca moleči spodnji del trte. Mest, lončene posode, rabi se lahko tudi lesena ali kositerna.

Mešanica ali kompost se imenuje gnoj, katerega napravimo iz vsakovrstnih odpadkov pri domu. Vzlasti se stavi na mešanico: smeti, mesne odpadke, listje, pomije, cestno blato, blato iz luže, in sploh vse, kar ni zrelo za na njivo a ima nekoliko redivnih snovij v sebi. Kompost je treba večkrat v letu prevreči, da lažej sprhne. Če ga polijemo tu pa tam z gnojnico, ga jako zboljšamo a tudi prej se zreja. Na vrtu je kompost najbolj važen gnoj. Osobito cvetličarji ga bi težko pogrešali. Pa tudi na travniku je mnogo vredno gnojilo.

Speče oko na sadnem drevju, oživimo in okrepimo, ako zarežemo vrhu njega v lubad strešico (—). Ta zareza zadržuje sok, ki prihaja iz korenin ter ga sili v oko. Čim večja je zareza, tem bolj krepko požene oko.

Goriško vinarsko društvo. Na shodu goriških vinogradnikov dne 27. prošl. meseca izvolil se je odbor, ki ima sestaviti pravila za to velevažno društvo, ki bi imelo glavni namen napravljati iz grozda svojih udov naravno vino ter ga kolikor mogoče drago prodajati. Razun tega bi povspševalo društvo kolikortoliko vinogradništvo. Pravila je ta odbor že sestavil in meseca aprila ali pa maja se skliče vstanovni občni zbor. Poseben odbor, ki se je na omenjenem shodu izvolil, ima pripraviti potrebno, da se bo morebiti istočasno ali tudi pozneje napravila javna pokušnja domačih

vin. Ker so vsi vinogradniki in tudi drugi prijatelji naših kmetovalcev za stvar jako vneti, prepričani smo, da se napravi s tem krepek korak k zboljšanju našega žalostnega gospodarskega stanja.

Zaloga kmetijskega orodja, ki jo ima naš vrli kraški rojak gosp. inženier Živie v ulici Commerciale, nasproti kavarne Fabris spopolnila se je v zadnjem času jako lepo. Dotična tvrdka ima tudi različne pluge za oranje po polju in po vinogradu, nože za cepljenje trtij itd. Našim kmetovalcem priporočamo naj se obrnejo v vsaki potrebi v dotično zalogo in se jim gotovo dobro postreže.

Kako je precepiti velika drevesa. Ako bi staremu drevesu kar naenkrat odsekali vse veje, bi se prav lahko v svojem soku zadušilo. Tudi cepič, v katerega bi sok preveč silil, se ne bi prijel. Zato je precepiti večja drevesa tekom dveh ali treh let. V prvem letu cepi se drevo od jedne, drugo in če treba tretje leto od drugih strani. Na ta način, ni se nam bati, da pridemo ob drevo. Najboljši način cepljenja na starem sadnem drevju je ono v razklad in za kožo. Rane na vejah, ki so bolj debele nego 5 cm, se težko zaceli, zato jih je treba cepiti bolj proti kraju. Vse rane pa je zamazati z drevesnim voskom.

Kako se pokončuje kletni plesnivec. Ta grdoba preraste v vlažnih kletih šestokrat vse stene in tudi vinsko posodo. Plesnivec škodi v kleti na različni način. On kvari zidovje in les, kvari pa tudi kletni zrak. Zato ga moramo vedno zatirati. Kletne stene, ki jih je plesnivec preplel, je najprej dobro ostrgati a' potem dobro pobeliti, če mogoče z vapnom, ki se je komaj vgasilo. Vapnu je dobro dati tudi kako sredstvo, ki glive gotovo pomori, kakor je salicilna kislina. Napadeno vinsko posodo, oribati je najprej z mrzlo vodo a nato jo osušiti. Suho posodo prevleči je s cunjico, ki se je namočila v navadnem olju. Preveč olja ne smemo staviti na sod, da ne zapre lesnih luknjic, lič ne škodi pa naprstnik olja za navađen polovnjak. Kakor s posodo, ravnati je tudi s podlagami, rabi pa se tu lahko več olja. Te se lahko tudi pobarvajo. Če se kažejo v kleti sledovi novega plesnivca, zažgati je v nji nekoliko žvepla da jo napolni s svojim, vsem glivam strupenim dimom in ta ga pomori.

Kdor hoče imeti lanski letnik

„Vinarskega in vrtnarskega lista“, dobi lahko vse številke za 1 krono. Tudi letošnje številke so še na razpolago. Kedor se misli naročiti, naj se oglasi.

Službo opravnika

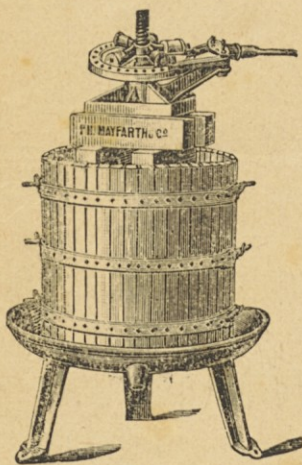
išče 18 letni, telesno krepek in razvit mladenec, ki je dovršil z najboljšim uspehom kmetijsko šolo v Gorici, prej e. kr. pripravnico in nekoliko gimnazije ter ima glede vedenja in znanja izvrstna pričevala. Ponudbe sprejema upravnništvo našega lista.

Službo manderijarja išče priden mož, ki je dobro vešč vinogradništva in vrnarstva.

Nad 100 cepljenih raznobarnih in nad meter visokih, krepko gojenih vrtnic po 2—3 K komad ima na prodaj Jakob Birska v Brjah p. Rihenberg (Goriško).

5000 na zeleno in suho cepljenih trtij ima na prodaj Jožef Cotic v Verhpolju pri Vipavi. Vrste so: Beli burgundec, grganija, pinjola, laški rizling, zelenič, sipa, kraljevina in zelenika. Zeleno cepljenim trtam je cena 18 K, suho cepljenim 16 K za sto. Razun tega ima na prodaj 20.000 kolči riparije portalis in nekoliko rup. monticole.

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in OLJKE so naše stiskalnice „BERKUL“ najnovejšega in najboljšega sestava z dvojno in nepretrgano pritiskalno močjo; z jamčeno najboljšo delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice;

najboljše automatične patentovane škropilnice „SYMPHONIA“

ki delujejo same od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Mlini za grozdje, sadje in oljke. Robkalnice za grozdje. Vno gradski plugi. Sušilnice za sadje in druge vegetalne, življenske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slamo itd. na roko. Mlatilnice za žito, čistilnice, rešetalnice. Slamareznice, ročni mlini za žito v raznih velikostih in vsi drugi stroji za poljedelstvo. Izdeluje in prodaja z jamstvom kot posebnost najnoveje, izborne, izkušene, kot najboljše pripoznane in odlikovane sestavi

P. H. MAYFARTH & Co.

e. in kr. izklj. privilegovana tovarna za poljedelske in vinske stroje.

☛ Dunaj II./1. Taborstrasse št. 71. ☛

Odlikovani v vseh državah svetá z nad 450 zlatimi in srebrnimi kolajnami.

Cenik s podobami in mnogoštevilna pohvalna pisma.

Razprodajalci in zastopniki se iščejo povsodi, kjer še nismo zastopani.

☛ Čuvati se pred ponarejanjem. ☛

Trvdka Schivitz & C.i v Trstu

inženjerja Živica prodaja stroje, orodje in vse predmete za kmetijstvo in obrtništvo najboljšega sestava in izdelka po istih cenah, kakor jih prodajajo tvornice.

Izdeluje načrte in tudi izvršuje dela vodovodov, vodnjakov, cest, mlinov in drugih industrijskih podjetij. Posebno priporoča svoje nepretrgoma delujoče stiskalnice za grozdje in sadje, svoje dobro znane škropilnice proti peronospori, sadnim boleznim in mrčesom, brenatače »Emerje«, ki so lažji in bolj trdni od lesenih in železnih in drugo.

Zastopa razne tvornice in popravlja stroje.

Bogata njegova zaloga nahaja se na voglu med ulico Ghego in Trgovinsko ulico (poleg vojašnice).

Priporoča se svojim rojakom.

PREKUPCI SE IŠČEJO.

PATENTOVANI

ročni in nahrbtnni žveplalnik
jedno- in dvostavno delujoč.

Patentov. škropilnice proti peronospori
najnovejših sestavov.

Vsikalnice za žvepleni ogljik
proti trtni uši.

Vinske in sadne stiskalnice različnih sestavov.

- - Poljedelski stroji. - -

Posebne škropilnice za
sadno drevje in vse sadjar-
sko in vrtnarsko orodje

prodaja po najnižih tovarniških
cenah

CENIKI BREZPALČNO IN POŠTINE PROSTO.

IG. HELLER na Dunaju II., Praterstr. 49.